

ARCHIEFWERKING MET BETREKKING TOT
HET ARCHITECTURALE ERFGOED

INHOUDELIJK ACTIVITEITENVERSLAG

2005

INHOUD

INLEIDING.....	4
I. SENSIBILISEREN.....	5
I.1 Visie en algemene doelstellingen.....	5
I.2 Concrete acties.....	6
I.2.1 Aanvullende acties voor verspreiding folder.....	6
I.2.2 Activeren van de website http://www.cvaa.be	6
I.2.3 Debat voeren over architectuurarchieven.....	7
I.2.4 Erfgoeddag: Gevaar : architectuur in dozen !.....	8
I.2.5 Cultuurmarkt.....	8
II. ACTIES RONDOM BEWAREN, ONDERZOEKEN EN ONTSLUITEN.....	9
II.1 Visie en algemene doelstellingen.....	9
II.2 Concrete acties.....	10
II.2.1 Partnership archief sociale huisvestingsmaatschappijen.....	10
II.2.2 Partnership archief van de Vlaams Bouwmeester.....	10
II.2.3 Partnership met FokAV : DiBIKAV-enquête.....	11
II.2.4 Partnership met Designarchief Vlaanderen.....	11
II.2.5 Partnership archief Albert Van huffel.....	11
II.2.6 Geïntegreerd project 'Wonen in Welvaart': onderzoek, thematische ontsluiting, expertise, sensibiliseren.....	12
II.2.7 Architectuurarchieven toegankelijk maken: Archiefbank Vlaanderen & ODIS.....	12
II.2.8 Opvolgen van signalen en archiefarchieven.....	13
II.2.9 Ondersteuning en advies bij inventarisatie van architectuurarchieven.....	13
III. KENNISOVERDRACHT.....	14
III.1 Visie en algemene doelstellingen.....	14
III.2 Concrete acties.....	15
III.2.1 Expertiseverlening aan archiefvormers en archiefbewaarders.....	15
III.2.2 Studiedag 'Bedreigd en gered' i.s.m. het KADOC.....	15
III.2.3 Het CVAa als spreker op andere studiedagen.....	15
III.2.4 Bekendmaking en verspreiding van 'Handleiding voor architectuur- en atelierarchieven: inventarisatie'.....	16
III.2.5 Opstart architectuurhistorische publicatiereeks rondom archieven: Huib Hoste.....	17
III.2.6 Continueren van archivalische deelreeks: onderzoek naar 'bewaren' en 'ontsluiten'.....	18
III.2.7 Vraagbaak.....	18
III.2.8 F.A.Q en Toolbox.....	20
IV. COÖRDINATIE.....	21
IV.1 Visie en algemene doelstellingen.....	21
IV.2 Concrete acties.....	22
IV.2.1 Inventarisatie en in kaart brengen van gegevens.....	22
IV.2.2 Samenwerking tussen archiefinstellingen.....	22
II. PROCEDURES VOOR VERWERVING.....	24
V.1 Visie en algemene doelstellingen.....	24
V.2 Concrete acties.....	25
V.2.1 Verwerving van het archief van Francis Serck.....	25

V.2.2	Het archief van Isia Isgour	25
III.	COMMUNICATOR EN BEMIDDELAAR	26
VI.1	Visie en algemene doelstellingen	26
VI.2	Concrete acties.....	27
VI.2.1	Adviesraad.....	27
VI.2.2	Vertegenwoordiger in verschillende overlegorganen	27
VI.2.3	Deelname aan colloquia, aanwezigheid op lezingen en tentoonstellingen	28
VI.2.4	Opleidingen.....	29
BESLUIT	30

BIJLAGEN

1. 'Lancering Website', in *Golflengte*, week 47 2005.
2. 'VAi hekelt veiling architectuurarchieven', in *De Tijd*, 17-06-2005, p. 16
3. 'Recensies. Handleiding architectuurarchieven. Inventarisatie', in *Archievenblad*, april 2005, p. 34
4. 'Nieuwe publicaties', in *VCM-contact*, nr. 43, maart 2005, p. 28
5. 'Nieuws van het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven', in *VVBAD- info*, maart 2005, p. 16
6. 'Dag van de architectuur', in *Cobomail*, januari 2005, p. 9
7. 'Sint-Lukasarchief S.O.S.', in *SIWE-nieuwsbrief*, nr. 20, januari 2005

INLEIDING

Dit jaarverslag 2005 is opgebouwd tegen de achtergrond van het *Beleidsplan Archiefcoördinatie* opgesteld in maart 2003. Het bestrijkt de periode van 1 januari tot en met 31 december 2005.

PERSONEEL:

Het personeelsbestand van het CVAa werd in 2005 uitgebreid met een nieuwe projectleider voor 'Wonen in Welvaart' (cf. II.3.7) Karina Van Herck (70% f.t.e., aangesteld 1 januari 2005, contract bepaalde duur). Daarnaast bestaat de vaste kern uit een archiefcoördinator, Tom Avermaete (100% f.t.e., aangesteld 1 november 2003, contract onbepaalde duur), een projectmedewerker Bregje Provo (60% f.t.e. aangesteld op 20 januari 2004, contract onbepaalde duur) en een archivaris Annelies Nevejans (80% f.t.e. aangesteld op 1 maart 2004, contract onbepaalde duur). Samen vormen zij het team dat de algemene en specifieke doelstellingen van het CVAa tracht te realiseren.

Voor het office management en de publiekswerking werd samengewerkt met het VAI (forfaitaire afrekening op jaarbasis).

Daarnaast kon het CVAa in 2005 rekenen op 1 stagiair, Peter Postelmans, die in het kader van zijn opleiding Culturele Studies aan de K.U.Leuven 20 dagen op het CVAa werkte voor het project 'Wonen in Welvaart'. Hij werd hierbij begeleid door Tom Avermaete en Karina Van Herck. Hij voerde deze stage uit in de periode 23/10/05 – 21/12/05, iedere maandag en woensdag van de week, en een zoekopdracht van 4/01/06-15/01/06 voltijds.

INFRASTRUCTUUR :

Het CVAa heeft haar kantoor in Internationaal Kunstcentrum deSingel te Antwerpen. Samen met het Vlaams Architectuurinstituut neemt het CVAa 4 kantoorruimtes in en heeft het 5 bureaus en PC's ter beschikking. Het CVAa beschikt niet over een eigen depotruimte.

In oktober 2005 werd een *Jaarplan 2006* opgemaakt.

I. SENSIBILISEREN

I.1 Visie en algemene doelstellingen

Het beleidsplan vermeldt als een van de hoofdpodochten van het CVAa het sensibiliseren van architecten, overheden en het grote publiek omtrent de problematiek van architectuurarchieven.

Het CVAa moet de culturele waarde van architectuurarchieven aantonen en bevattelijk maken voor het brede publiek. De doelgroep bestaat uit (kunst-)historici, architecten, journalisten, restauratoren, archivarissen, studenten, opdrachtgevers, eigenaars, overheden en de bouwsector.

I.2 Concrete acties

I.2.1 Aanvullende acties voor verspreiding folder

De folder, die tijdens het eerste werkingsjaar in 2004 werd ontwikkeld, werd tijdens het tweede werkingsjaar verder verspreid. In de folder wordt het CVAA en de werking voorgesteld, worden architectuurarchieven gedefinieerd en worden archiefvormers aangemaand hun archieven te registreren. De folder heeft een dubbel profiel, ook het VAI stelt zichzelf voor. In aanvulling op de gerichte acties naar archiefvormers en -bewaarders van het eerste werkingsjaar, werd de folder tijdens 2005 vooral aangeboden aan het grote publiek. Het CVAA was aanwezig op een aantal grote publieksevenementen: de Erfgoeddag (april 2005) en de Cultuurmarkt (september 2005). Verder werd de folder verspreid op de studiedag die het CVAA samen met het KADOC organiseerde op 27 mei 2005: 'Studiedag bedreigd en gered'. Ook op andere lezingen en colloquia waarop het CVAA aanwezig was, werd de folder ter beschikking gesteld. (cf. IV.3.3)

I.2.2 Activeren van de website <http://www.cvaa.be>

In november 2005 ging de website van het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven online. Met deze website kreeg het CVAA een nieuw instrument ter beschikking dat toelaat performant te werken, een breed publiek te informeren en sensibiliseren. De website wordt bestuurd met een Content Management System en kan dagelijks worden onderhouden en aangevuld van op elke werkplek waar een internetverbinding aanwezig is. De website is een fundamenteel onderdeel van de publiekswerking. De voorbereiding vond plaats in 2004 en 2005. Er werd een boomstructuur opgesteld en tekst- en beeldmateriaal verzameld. De website werd gedeeltelijk in het Engels vertaald.

Op de website vind je:

De activiteiten van het CVAA

Het CVAA is actief op vele fronten: het organiseert partnerships rondom waardevolle en bedreigde archieven, geeft publicaties uit over de archieven van belangrijke Vlaamse architecten, verleent advies aan architecten en geïnteresseerden, organiseert cursussen... Gedetailleerde informatie over al deze activiteiten zijn te vinden op de webstek.

Een databank van architectuurarchieven

Welke architectuurarchieven worden vandaag in Vlaanderen bewaard? Het antwoord is te vinden op de nieuwe website van het CVAA. Een databank, opgesteld i.s.m. Archiefbank Vlaanderen, biedt een overzicht van private architectuurarchieven met gegevens over bewaarplaats, datering, inhoud, toegankelijkheid enz. De databank (in opbouw) kan online worden geraadpleegd en wordt regelmatig aangevuld met nieuwe informatie.

Overzicht van archiefinstellingen

Op de website vind je een overzicht van nationale en internationale instellingen die gespecialiseerd zijn in het beheren van architectuurarchieven. In de 'links'-sectie wordt bovendien een overzicht gegeven van thema-archieven, vormgevingsarchieven, bibliotheken en databanken....

Nieuws over architectuurarchieven

Nieuws en activiteiten rond architectuurarchieven worden op de website van het CVAA in de kijker geplaatst. Je leest er aankondigingen van tentoonstellingen, colloquia, call for papers,... en berichtgeving over architectuurarchieven of architectuurhistorische onderwerpen.

Advies aan archiefgebruikers en -beheerders

De rubriek FAQ biedt antwoorden op veelgestelde vragen over het opsporen van archiefstukken: Waar vind ik informatie over mijn woning? Hoe kom ik een foto van mijn straat op het spoor?,...
 Archiefbeheerders kunnen voor archieftechnische vraagstukken terecht in de Toolbox: Hoe klasseer je als architect projectdossiers? Mogen plannen worden opgerold? ,...

Werkdocumenten

Op de site vind je de jaarplannen en -verslagen en beleidsplannen van het CVAA, alsook studies, persmappen en fotomateriaal.

a. Bezoekersaantallen

Het telsysteem maakt jammer genoeg geen onderscheid tussen de VAI- en de CVAA website. Vandaar dat exacte bezoekersaantallen van het CVAA niet kunnen worden achterhaald. Wel waren er in november 2005 meer bezoekers dan in de maand december, wat te maken kan hebben met de launch in de eerste maand.

	Maandelijks overzicht	Gemiddelde per dag
nov 2005	3680	122
dec 2005	2750	88

b. Nieuwsbrief

Het CVAA verspreidt geen eigen nieuwsbrief, maar bepaalt mee de inhoud van de maandelijkse digitale nieuwsbrief van het VAI. Items over het CVAA verschijnen in volgende nieuwsbrieven:

- Nieuwsbrief nr. 25 – november 2005: Lancering website CVAA
 Les: archiveren kun je leren
- Nieuwsbrief nr. 17 – mei 2005: Studiedag architectuurarchieven i.s.m. KADOC
- Nieuwsbrief nr. 16 – april 2005: Gevaar! Architectuur in dozen. Het CVAA op de erfgoeddag
- Nieuwsbrief nr. 14 – januari 2005: Publicatie handleiding architectuurarchieven: inventarisatie

1.2.3 Debat voeren over architectuurarchieven

Het CVAA nam in 2005 een debatfunctie op, op basis van concrete problemen en vragen in de media.

Eind 2004 kwam het CVAA in de pers naar aanleiding van de noodkreet van het Sint-Lukasarchief in het artikel "Niet alleen Sint-Lukas helpen maar alle archieven" (Eric Rinckhout, *De Morgen*, 21-12-2004)

Tom Avermaete uitte eveneens zijn afkeuring op het veilen van topstukken uit belangrijke Vlaamse architectuurarchieven in het artikel: "VAi hekelt veiling architectuurarchieven" (Saskia Vereenoghe, *De Tijd*, 17-06-2005). ZIE BIJLAGE 2

I.2.4 Erfgoeddag: Gevaar : architectuur in dozen !

In 2005 vormde 'Gevaar!' het centrale thema van de Erfgoeddag. Het CVAa focuste tijdens de Erfgoeddag (17 april 2005) op de kwetsbaarheid van architectuurarchieven met de tentoonstelling 'Architectuur in dozen: de archieven van de architecten Brunfaut' in het Amsab-ISG te Gent. De tentoonstelling zette de kwetsbaarheid van stukken in het archief Brunfaut in de kijker. Aan de hand van enkele voorbeelden werden ook de mogelijkheden van conservatie en restauratie toegelicht. Voor de realisatie werkte het CVAa samen met het Instituut voor Sociale Geschiedenis (AMSAB, Gent)

Er kwamen 1300 bezoekers langs in het Amsab-ISG op de Erfgoeddag.

I.2.5 Cultuurmarkt

Het VAI/CVAa was ook in 2005 met een eigen stand aanwezig op de Cultuurmarkt in Antwerpen (28 augustus 2005). De bedoeling was om beide instellingen (beter) bekend te maken bij het publiek. De postkaart van de publicatie *Handleiding architectuurarchieven: inventarisatie* en de folder werden uitgedeeld. In de stand lag de publicatie ook ter inzage. Andere partners zoals het Architectuurarchief van de Provincie Antwerpen en het *Architecture Archive* – Sint-Lukasarchief vzw werden aangeschreven om ook hun promotiemateriaal via de VAI/CVAa-stand te verspreiden. Er kwam geen reactie op deze oproep.

Er waren 250.000 bezoekers op de Cultuurmarkt. De folders en postkaarten werden doelgericht uitgedeeld. Zo'n 150 folders werden meegenomen door geïnteresseerde bezoekers van de Cultuurmarkt. Verder werden ook vragen beantwoord over onder meer de werking van het CVAa. Tevens werden zo'n 50-tal nieuwe e-mailadressen genoteerd van contactpersonen die in de toekomst de elektronische nieuwsbrief van het VAI/CVAa wensen te ontvangen.

II. ACTIES RONDOM BEWAREN, ONDERZOEKEN EN ONTSLUITEN

II.1 Visie en algemene doelstellingen

Vlaamse archiefinstellingen, musea en andere culturele instellingen bewaren en beheren een enorme rijkdom aan architectuurarchieven. Gebrek aan middelen, personeel of expertise brengt de basisfuncties van een goed archiefbeheer in het gedrang: materiële zorg, inventarisatie en ontsluiting. Het CVAA wil via het opzetten van partnerships concrete ondersteuning bieden bij het opvangen van deze problemen. Zoals in het beleidsplan werd vermeld wil het CVAA concrete acties opzetten om collecties maximaal te bewaren, te onderzoeken en te ontsluiten én architectuurstukken optimaal in te zetten voor kennisoverdracht.

Hiervoor werden drie programma's bedacht die op verschillende strategische niveaus een bijdrage leveren: partnerships, geïntegreerde projecten en een publicatiereeks (zie II.2, III.3.3, III.3.4).

Het **programma van de partnerships** neemt als vertrekpunt de precaire toestand (op het niveau van bewaren, ontsluiten of valoriseren) van een architectuurarchief of –archiefbestanden. Het betreft een programma dat projectmatig tewerk gaat en verschillende experts samenbrengt rondom afgebakende projecten. Het CVAA ziet mogelijkheden op vier niveaus:

- de verwerving en overdracht
- bewaring (conservatie/preservatie)
- inventarisatie (ordenen & beschrijven)
- ontsluiting

In overleg met de vragende partij bakt het CVAA eerst een project af in tijd en inhoud en brengt vanuit deze specifieke behoefte een aantal partners samen die kennis hebben over de afzonderlijke facetten van elk project. Het is de bedoeling dat alle betrokken partners voordeel hebben bij een dergelijke samenwerking.

II.2 Concrete acties

II.2.1 Partnership archief sociale huisvestingsmaatschappijen

Archieven van sociale huisvestingsmaatschappijen verdienen bijzondere aandacht binnen de werking van het CVAa. De bouwpraktijk van deze maatschappijen heeft immers een grote invloed op de gebouwde omgeving. Sociale Huisvestingsmaatschappijen hebben veel vaker grootschalige projecten gerealiseerd dan andere particuliere bouwheren. De typische clusters van (nagenoeg) identieke woningen springen onmiddellijk in het oog in het Vlaamse architectuurlandschap, daar waar diversiteit anders troef is.

Archiefbeheer behoort niet tot de kerntaken van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Veel waardevol archiefmateriaal is hierdoor reeds vernietigd. Niet alleen komt hierdoor het beheer van het patrimonium in het gedrang, ook het (bouw)historisch onderzoek op basis van primair bronnenmateriaal wordt hierdoor gehypothekeerd.

Sociale huisvesting wordt gezien als een opdracht van de overheid en daardoor in de meeste gevallen beschouwd als behorend tot de publieke sector. De overkoepelende Vlaamse Huisvestingsmaatschappij is inderdaad een openbare instelling die onder het Vlaams Gewest valt, maar de lokale huisvestingsmaatschappijen hebben een privaatrechterlijk karakter. Dit creëert een spanningsveld dat ook zijn invloed heeft op het niveau van het archiefbeheer op de verschillende niveaus.

Samen met het Rijksarchief maakt het CVAa een inventaris van archiefproducten op lokaal en bovenlokaal niveau. Na een schriftelijke rondvraag in 2004 door het CVAa, voerden we in 2005 in samenwerking met het Rijksarchief drie prospectiebezoeken uit: de Vlaamse Huisvestingsmaatschappij te Brussel, SHM Dijledal te Kessel-Lo en SHM Elk zijn huis te Tervuren. Op basis van deze prospectiebezoeken en enkele archieven van sociale huisvestingsmaatschappijen die door het Rijksarchief te Beveren worden beheerd, werd een inventaris opgemaakt van de verschillende aanwezige archiefdocumenten. Op basis daarvan zal het Rijksarchief in 2006 richtlijnen en aanbevelingen opstellen voor het bewaren, beheren en vernietigen van archiefbestanden bij sociale huisvestingsmaatschappijen. De rol van het CVAa bestaat eruit advies te verstrekken over de architectuurbescheiden die in de archieven terug te vinden zijn.

II.2.2 Partnership archief van de Vlaams Bouwmeester

Begin 2005 liep het mandaat van de eerste Vlaams Bouwmeester af. De activiteiten van de bouwmeester hebben geresulteerd in een omvangrijk architectuurarchief. Vanuit het team van de Vlaams Bouwmeester werd voorgesteld om een partnership uit te bouwen. De doelstellingen van dit partnership waren het opstellen van een archiefschema, het ordenen, het beschrijven, het inventariseren en het toegankelijk maken van het archief. Het CVAa stelde hiervoor zijn expertise over architectuurarchieven ter beschikking. Andere partners waren de cel Informatiebeheer van het departement AZF en het Rijksarchief. De partnership ging van start in juni 2005. Een personeelslid van het Team van de Vlaams Bouwmeester inventariseert sindsdien het archiefmateriaal aan de hand van beschrijvingsfiches die werden opgesteld door het CVAa. Op regelmatige basis wordt overleg gepleegd tussen de persoon die het archief ordent en beschrijft en iemand van het CVAa over het verloop van de inventarisatie.

Eind 2005 werd het overleg van de cel Informatiebeheer van het departement AZF opnieuw opgenomen. Samen met het CVAa werkt deze cel aan het opstellen van beheersfiches voor het archief van de Vlaams Bouwmeester.

II.2.3 Partnership met FokAV : DiBIKAV-enquête

Zoals het CVAa thematisch op zoek gaat naar architectuurarchieven, spoort het Forum Kerkelijke Archieven (FoKAV) archiefmateriaal van religieuze instituten op. Om de gegevens uit het religieuze archiefveld in kaart te brengen werkte het FoKAV in het voorjaar 2005 een uitgebreide enquête uit die naar kloosters, abdijen, orden en congregaties werd toegestuurd. De gegevens van de enquête worden door het FoKAV verwerkt in een Digitale Bestandsinventaris Kerkelijke Archieven (DiBIKAV). Deze bestandsinventaris is gekoppeld aan Odis en Archiefbank Vlaanderen.

Het CVAa sloot een partnership af met het FoKAV om tijdens de enquêtering ook belangrijke architectuurcollecties binnen het religieuze archiefveld in kaart te brengen. Ter voorbereiding van het opstellen van de vragen voor de enquête bracht het CVAa samen met het FoKAV en Resonant twee prospectiebezoeken. Het CVAa bracht op 8 april een bezoek aan de Ursulinen van Onze-Lieve-Vrouw Waver en op 18 april aan de Abdij Sint-Sixtus te Westvleteren. Op basis van deze prospectiebezoeken werd een vraag in verband met architectuurarchief aan de algemene enquête toegevoegd. De bedoeling van de enquêtering en registratie van de archieven werd toegelicht op de studiedag *Met en in weten. Het in kaart brengen van religieuze archieven in Vlaanderen* op 29 april in de Norbertijnenabdij van Averbode. Ook het CVAa verzorgde daar een lezing over het belang en de inhoud van architectuurarchieven.

In het najaar 2005 kreeg het CVAa 42 positieve reacties doorgestuurd van religieuze instellingen die architectuurbescheiden bezitten. In de loop van 2006 zal het CVAa deze reacties opvolgen en zullen de gegevens verwerkt worden in de Databank Architectuurarchieven.

II.2.4 Partnership met Designarchief Vlaanderen

Het Designarchief Vlaanderen is een documentatiecentrum voor design uit Vlaanderen en Brussel en verzamelt en registreert informatie en documentatie over design en vormgevingsarchieven.

Het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven en het Designarchief Vlaanderen zijn actief in sectoren die op verschillende punten aan elkaar raken. Daarom werken beide instellingen samen en wisselen ze informatie, documentatie en advies uit.

II.2.5 Partnership archief Albert Van huffel

Het archief van Albert Van huffel (o.a. ontwerper van de Basiliek van Koekelberg) wordt bewaard door het Designmuseum Gent. De stukken in het archief zijn niet genummerd, wat het opzoeken en terugplaatsen van bepaalde stukken bemoeilijkt. Raadpleging van het archiefbestand brengt bijna onvermijdelijk verstoring van de oorspronkelijke orde met zich mee. Een betere bewaring, ordening en ontsluiting van dit archief is een must voor de kennis van het architecturale erfgoed in Vlaanderen, het museum en de toekomstige gebruiker. Omwille van andere prioriteiten binnen het museum kan onvoldoende aandacht worden besteed aan het inventariseren van het archief volgens de geldende regels binnen de archiefwetenschap. Het CVAa wil een hefboomfunctie vervullen in het beter bewaren, ontsluiten en valoriseren van dit archief.

Het is niet evident om op een wetenschappelijk verantwoorde manier een archief te inventariseren. Door het integreren van een stage voor de opleiding Master in de archivistiek: erfgoed- en

hedendaags documentbeheer krijgen de studenten de kans ervaring op te doen over en kennis te maken met de specifieke eigenschappen van architectuurarchieven. De bewaarinstelling en het CVAA zorgen samen voor een boeiende context en voldoende ruggesteun.

Tijdens het academiejaar 2005-2006 inventariseert een studente van de opleiding Master in de archivistiek: erfgoed- en hedendaags documentbeheer (interuniversitaire samenwerking UGent, K.U.Leuven, VUB, UA) het archief van architect Van Huffel.

II.2.6 Geïntegreerd project 'Wonen in Welvaart': onderzoek, thematische ontsluiting, expertise, sensibiliseren

In 2005 werden de tentoonstelling en de publicatie *Wonen in Welvaart* (1948-1973) inhoudelijk en organisatorisch voorbereid. Deze voorbereiding omhelsde het uitwerken van een inhoudelijk en een tentoonstellingsconcept. Daarvoor werden experts en onderzoekers in het veld geconsulteerd en een inhoudelijke werkgroep samengesteld. Deze is een aantal keren bij elkaar gekomen. Verder werd voorbereidend onderzoek verricht met het oog op het lokaliseren van archiefstukken en tentoonstellingsmateriaal. Het project werd ook organisatorisch en financieel voorbereid: aanvragen van subsidies, vastleggen van tentoonstellingslocatie, prospectie van auteurs voor de publicatie, ...

II.2.7 Architectuurarchieven toegankelijk maken: Archiefbank Vlaanderen & ODIS

Om de informatie rondom architectuurarchieven te ontsluiten voor een breed publiek heeft het CVAA steekkaarten ontwikkeld zodat de gegevens over archiefbestanden of collecties gestructureerd worden vastgelegd. Deze steekkaarten zijn gebaseerd op de internationale archiefstandaard ISAD (G) en sluiten nauw aan bij de steekkaarten van Archiefbank Vlaanderen (<http://www.archiefbank.be>) en ODIS (<http://www.odis.be>). Het CVAA zoekt aansluiting bij deze initiatieven en treedt als coördinator op voor de invoer van gegevens over architectuurarchieven. Het CVAA heeft het voorbije werkingsjaar in samenwerking met Archiefbank Vlaanderen en ODIS een interface ontwikkeld die specifiek gericht is op het opsporen van architectuurarchieven en hun vormers. Bij de lancering van de website van het CVAA in november 2005 werd ook de Databank Architectuurarchieven Vlaanderen voorgesteld. Deze databank biedt een aangepaste interface op Archiefbank Vlaanderen. Gebruikers die via de website van het CVAA de databank bevragen, krijgen in eerste instantie enkel de architectuurarchieven te zien. Via interne links en links naar de ODIS-databank kunnen de gebruikers dan doorklikken naar andere geregistreerde archieven en contextgegevens. Tijdens het tweede werkingsjaar heeft het CVAA de verschillende instellingen die reeds architectuurarchieven bewaren aangezet tot het bijdragen aan deze digitale databank.

Overzicht van de beschrijvingsfiches met het trefwoord 'architectuur' in Archiefbank Vlaanderen en ODIS-databank:

<u>type</u> <u>beschrijvingsfiche</u>	<u>aantal</u> <u>ingevoerde fiches</u> <u>(back end)</u>	<u>opmerkingen</u>	<u>aantal</u> <u>fiches</u> <u>online beschikbaar</u> <u>voor publiek</u>
--	--	--------------------	---

			(front end)
archieven	53	anderen ¹ : 18 CVAa ² : 35	28
instellingen	1	anderen ¹ : 1	-
personen	41	anderen ¹ : 26 CVAa ² : 15	14
publicaties	13	anderen ¹ : 11 CVAa ² : 2	12
Totaal	108	anderen ¹ : 56 CVAa ² : 52	54

De invoer van gegevens in de Databank Architectuurarchieven is een work-in-progress. Het blijft een aandachtspunt om nieuwe archiefbestanden in kaart te brengen, de gegevens aan te vullen en zoveel mogelijk beschrijvingsfiches publiek toegankelijk te maken.

II.2.8 Opvolgen van signalen architectuurarchieven

Cf. Jaarplan 2004, doelstelling 1.2.2 (Opstarten van het in kaart brengen van architectuurarchieven en archiefinstellingen)

Binnen de werking van het CVAa worden op regelmatige basis verschillende archiefbestanden van architecten, die op dit ogenblik geen goede bestemming hebben, gesignaleerd. Het CVAa volgt deze signalen op en beschouwt het als een permanente opdracht om te zoeken naar pistes voor de bewaring van dergelijke fondsen. Om niet vooruit te lopen op de resultaten van het onderzoek in het kader van de Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven, werd de optie genomen om de archiefbestanden voorlopig ter plaatse bij de archiefbewaarder (in casu de archiefvormer of zijn verwanten) te bewaren en advies en ondersteuning te verlenen bij de ordening en inventarisatie van de bestanden.

In de loop van 2005 werd in dit kader advies en ondersteuning verleend in verband met het beheer van de persoonsarchieven van ondermeer Francis Serck, Isia Isgour en Jean-Pierre Tack.

II.2.9 Ondersteuning en advies bij inventarisatie van architectuurarchieven

Het CVAa ondersteunt en adviseert instellingen en/of personen die zich bezighouden met het inventariseren van architectuurarchieven. In december 2005 werd gestart met de inventarisatie van het archief van architect Jan Rooms (1864-1947) dat wordt bewaard door het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis Dr. Maurits Gysseling. De beschrijvingsgegevens worden verwerkt volgens de ISAD (G)-standaarden. Het archief werd ook geregistreerd in Archiefbank Vlaanderen en ODIS-databank. De inventarisatie van het volledige archief zal in 2006 verder worden gezet.

¹ De fiches die hier genoemd worden zijn fiches die reeds aangemaakt waren door partnerinstellingen, maar die naar vorm en inhoud werden gecontroleerd door CVAa.

² Nieuwe beschrijvingen aangemaakt door het CVAa.

III. KENNISOVERDRACHT

III.1 Visie en algemene doelstellingen

Binnen Vlaamse archief- en onderzoeksinstituten is in de voorbije jaren belangrijke archivalische en architectuurhistorische kennis over architectuurarchieven gegenereerd. Al te vaak blijft die kennis echter beperkt tot de pagina's van het onderzoeksrapport of de eindverhandeling, de grenzen van de onderzoeksgroep of de muren van de instelling. Dit verhindert dat kennis resulteert in expertise of deskundigheid. Het verplicht archivarissen, onderzoekers of studenten om hun vakkennis telkens vanaf nul op te bouwen. Het CVAa wil kwalitatief en hoogstaand advies verlenen aan de professionele sector, aan de overheden, de opleidingen, de media, de onderzoekscentra en een breed publiek.

Zoals het beleidsplan vermeldt wil het CVAa hierin verbetering brengen. Het wil de wetenschap over architectuurarchieven verzamelen, verdiepen en verspreiden in functie van een bredere doelstelling: het beter bewaren en ontsluiten van architectuurarchieven en het opbouwen van expertise over het architecturale erfgoed.

Deze doelstelling wordt in de eerste plaats in praktijk gebracht door middel van het verlenen van advies aan archiefvormers en archiefbewaarders. Deze adviesverlening ging reeds van start tijdens 2004 en werd gecontinueerd in 2005. Daarnaast bereidde het CVAa in 2004 de opstart van twee publicatierreeksen voor. Een eerste is gericht op archieftechnische vraagstukken rond het bewaren, ordenen, beschrijven en selecteren van architectuurarchieven. Archiefinstellingen en archiefvormers kunnen deze reeks als handleiding gebruiken om architectuurarchieven beter te beheren.

Een tweede reeks is architectuurhistorisch van aard en wil de kennis over het architecturale erfgoed toegankelijk maken voor een breder publiek. De publicaties uit deze reeks zullen bestaan uit een inventaris gekoppeld aan een monografische studie, of omkaderd door een begeleidend artikel.

III.2 Concrete acties

III.2.1 Expertiseverlening aan archiefvormers en archiefbewaarders

In 2005 verstrekte het CVAa kennis en expertise over architectuurarchieven door middel van acties, zoals de adviesraad, partnerships, geïntegreerde projecten en publicaties en het bijwonen van studiedagen, colloquia en workshops.

Daarnaast tracht het CVAa ook op de hoogte te blijven van internationale ontwikkelingen in de sector van de architectuurarchieven via haar actief lidmaatschap van de International Council on Archives (ICA) en de International Confederation of Architectural Museums (ICAM).

De verzamelde expertise zet het CVAa in bij het verlenen van advies aan archiefvormers en archiefbewaarders. In de eerste plaats neemt het CVAa de rol op zich van intermediair aanspreekpunt voor vragen omtrent ordening, bewaring, inventarisatie en valorisatie van architectuurarchieven.

Ondertussen wordt de informatie verder aangevuld met de bedoeling er in een later stadium een 'toolbox' uit te ontwikkelen voor archiefvormers. Dergelijke toolbox met praktische tips over ordening en bewaring zal via een (digitale) publicatie gecommuniceerd worden aan de doelgroep.

III.2.2 Studiedag 'Bedreigd en gered' i.s.m. het KADOC

Op 27 mei 2005 vond bij het KADOC in Leuven de studiedag 'Bedreigd en gered' plaats, met 5 lezingen over de problematiek van architectuur- en atelierarchieven. Het CVAa en het KADOC sloegen voor de organisatie de handen in elkaar. Het KADOC heeft in zijn bijna dertigjarige bestaan op het vlak van de architectuur- en atelierarchieven al een hele traditie en knowhow opgebouwd. Vanuit het neogotiekonderzoek, later verruimd naar de relatie levensbeschouwing (religie), kunst en architectuur, tot in de jaren 1960, zijn al verschillende archieven van architecten en ateliers bij KADOC in bewaring gegeven, ontsloten en via publicaties en tentoonstellingen gevaloriseerd. Het vormt dus een ideale partner. Het programma zag er als volgt uit:

9.30 Onthaal met koffie

10.00 Jan De Maeyer (KADOC-K.U.Leuven). Verwelkoming

10.15 Tom Avermaete (CVAa). Het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven en de archieven van privé-architecten

11.00 Koffie

11.15 Anna Bergmans (UGent/VIOE). Atelierarchieven, wetenschappelijk onderzoek en monumentenzorg. Een casus: Oscar Algoet (1862-1937)

12.00 Godfried Kwanten (KADOC-K.U.Leuven). Het archief van de Gentse Sint-Lucasschool: stand van zaken

12.45 Middagmaal

14.30 Rie Vermeiren (KADOC-K.U.Leuven). Inhoud en ontsluiting van atelierarchieven

15.15 Bezoek aan de tentoonstelling Bedreigd en Gered op KADOC, Vlamingenstraat 39

16.00 Receptie

Er waren 64 ingeschreven deelnemers aanwezig.

III.2.3 Het CVAa als spreker op andere studiedagen

- Tom Avermaete gaf een lezing 'Papieren bouwsels' op de studiedag 'Meten is weten. Het in kaart brengen van religieuze archieven'. Deze studiedag werd georganiseerd door het Forum voor Kerkelijke Archieven Vlaanderen op 29 april 2005 in de Norbertijnenabdij Averbode. In de Vlaamse religieuze instituten (abdijen, kloosters, congregaties enz.) wordt tot op de dag van vandaag een schat aan papieren patrimonium verzameld, bewaard en gekoesterd. Als neerslag van al wat door de eeuwen heen door deze instellingen en hun bezielers werd gepresteerd, vormen deze collecties niet alleen het geheugen van de eigen orde of congregatie, maar getuigen zij tevens van de brede maatschappelijke rol die de religieuze instituten in onze contreien hebben gespeeld en blijven spelen. Toch wordt een aanzienlijk deel van dit waardevol patrimonium vandaag ernstig bedreigd. Door een gebrek aan middelen en mensen hebben vele religieuze instituten steeds meer moeite om een degelijke archiefzorg te waarborgen. Architectuurarchieven vormen soms belangrijke onderdelen van deze collecties.

- Tom Avermaete verzorgde op 9 september 2005 een lezing bij het Nederlands Architectuurinstituut in de reeks 'Schatten uit het NAI-archief', naar aanleiding van de publicatie van zijn boek *Another modern: Team 10*, en de tentoonstelling *Team 10. Een utopie van het heden* (25-09-2005 tot 8-01-2006).

- Onder de titel 'Gebouwen in dozen' situeerde Tom Avermaete het CVAa en verduidelijkte hij wat men onder een architectuurarchief moet begrijpen op de Contactavond rond het behoud en beheer van roerend kerkelijk erfgoed (5 december 2005). Deze contactavond had tot doel erfgoedbeheerders en onderhoudsverantwoordelijken te laten kennismaken met de actoren in de erfgoedsector die zich om het roerend kerkelijk erfgoed bekommeren, om zo de zorg voor dit waardevolle patrimonium te optimaliseren. De contactavond kwam er op initiatief van de Provincie Oost-Vlaanderen, dienst Monumentenzorg.

- In juli 2005 had Docomomo België het *Docomomo International Specialist's Committee on Registers* te gast voor haar jaarlijkse workshop rond de International Docomomo Registers. Naar aanleiding daarvan werd op 14 juli 2005 lezingen en een debat rond architectuurarchieven georganiseerd. Tom Avermaete ging er in gesprek met Inge Bertels (Docomomo-België), Jo Braeken (Renaat Braemhuis, VIOE), Panayotis Tournikiotis (DOCOMOMO ISC/Registers, Griekenland).

III.2.4 Bekendmaking en verspreiding van 'Handleiding voor architectuur- en atelierarchieven: inventarisatie'

Eind 2004 publiceerde het CVAa de *Handleiding architectuurarchieven: inventarisatie*. Dit vormt het eerste boek binnen de archieftechnische reeks *Handleiding architectuurarchieven* en is bedoeld als een inleiding voor allen die op een of andere wijze met architectuurarchieven te maken hebben, van archiefeigenaars en -beheerders tot archivariissen en archiefgebruikers. De aandacht gaat in deze handleiding in eerste instantie uit naar de inventarisatie van een architectuurarchief. De verschillende stappen worden toegelicht aan de hand van twee praktijkvoorbeelden, gebaseerd op de verwerking van twee proefarchieven – de persoonsarchieven van architect Huib Hoste (1881-1957) en van hoogleraar en internationaal vermaard expert inzake monumentenzorg Raymond M. Lemaire (1921-1997) – die bewaard worden in het Universiteitsarchief van de Katholieke Universiteit Leuven. Een archiefschema maakt integraal deel uit van de handleiding.

Bij de start van 2005 ondernam het CVAa een aantal acties om de handleiding te verspreiden onder archiefinstellingen, archiefvormers, erfgoedverenigingen, opleidingen architectuur(-geschiedenis) en een geïnteresseerd publiek. Het boek werd aangekondigd op de website van de VVBAD, het VTI, Culturele Biografie Vlaanderen, in de binnenkrant van *M&L*, in de archiefbrief van de Provincie West-Vlaanderen en kreeg enkele recensies. Het *Nederlandse Archievenblad* was erg lovend:

"Het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven doet een gouden greep met deze publicatie. Voor het eerst in het Nederlandse taalgebied wordt uitvoerig ingegaan op het bewaren, ordenen, en beschrijven van architectuurarchieven. (...) Het voor archiefkringen buitengewoon fraai vormgegeven boek behandelt inderdaad het hele traject van de verwerving, het onderzoek naar de archiefvormer en de structuur van het archief, de ordening, het beschrijven en de selectie en opslag." Zie ook BIJLAGE 3.

Eind 2004 werd een postkaart gedrukt en ter promotie verstuurd naar 2600 bestemmingen (mailing d.d. 17-01-2005). In de loop van 2005 werden 90 exemplaren verkocht via de website van het VAI en het CVAa. Er werden 185 exemplaren gratis uitgedeeld aan Vlaamse archiefinstellingen, onderwijsinstellingen, overheid, bibliotheken, archiefvormers enz (mailing d.d. 25-01-2005).

III.2.5 Opstart architectuurhistorische publicatiereeks rondom archieven: Huib Hoste

Naast de archieftechische publicatiereeks, is het CVAa in 2005 gestart met een architectuurhistorische reeks *Focus architectuurarchieven*. In het eerste boek staan de archieven van architect en stedenbouwkundige Huib Hoste (1881-1957) centraal. Hoste wordt beschouwd als een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de moderne beweging in Vlaanderen. Hij ontwierp spraakmakende projecten: de *woning De Beir* in Knokke, de *woning Haegens* in Zele, maar ook de met afbraak bedreigde wijk *Klein Rusland* in Zelzate. Als schrijver en criticus bekleedde Hoste bovendien een belangrijke positie in het wederopbouwdebat na de twee wereldoorlogen.

Het rijk geïllustreerde boek omvat een overzicht van Hostes oeuvre met verwijzingen naar de verschillende archiefbestanden en –bewaarlocaats (Universiteitsarchief K.U.leuven, Architecture Archive – Sint-Lukasarchief vzw, Archives d'Architecture Moderne, Algemeen Rijksarchief, Stadsarchief Antwerpen, Stadsarchief Brugge, Gemeentearchief Hove, AMVC-letterenhuis en private archiefbeheerders). Het is bovendien een handige gids om Hostes gebouwde werk te ontdekken. De oeuvrelijst wordt voorafgegaan door drie essays waarin de architect wordt geïntroduceerd en afgesloten door een uitgebreide bibliografie. Op die manier krijgt u voor het eerst een overzicht van het complete archief van één van de belangrijkste Vlaamse architecten uit de twintigste eeuw.

Het boek rolde van de pers op 20 december maar de echte promotiecampagne ging pas van start in 2006 (met een officiële voorstelling, interviews op *Radio 1* en *Klara*, een reportage op de regionale West-Vlaamse televisie, artikels in *De Morgen* en *De Standaard*). Er werden voor de afsluiting van het jaar nog 26 exemplaren verkocht via de website van het VAI. Tevens werd een mailing van 140 gratis exemplaren (d.d. 23-12-2005) verzonden naar pers, overheid, medewerkers, archiefinstellingen, erfgenamen en onderwijsinstellingen.

Redactie: Tom Avermaete, Bregje Provo – Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa)

Auteur oeuvrelijst: Ann Verdonck in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap

Auteurs artikels: Liesbeth De Winter, Marcel Smets, Ann Verdonck

Redactiecomité: Jo Braeken (VIOE), Liesbeth De Winter, Marcel Smets (Vlaams Bouwmeester), Ann Verdonck (VUB)

Beeldredactie: Tom Avermaete, Bregje Provo

Archiefinstellingen: Universiteitsarchief K.U.Leuven, Architecture Archive - Sint-Lukasarchief vzw, Archives d'Architecture Moderne, AMVC Letterenhuis, Algemeen Rijksarchief Brussel, Rijksarchief Beveren, Stadsarchief Brugge, Stadsarchief Antwerpen, Gemeentearchief Hove, Gemeentearchief Mortsel, private collecties

Hedendaagse fotoreeks: Kris Vandevorst voor het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE)

Vormgeving: Lodewijk Joye

III.2.6 Continueren van archivalische deelreeks: onderzoek naar 'bewaren' en 'ontsluiten'

De archieftechnische publicatiereeks werd in 2004 aangezet met de uitgave van *Handleiding architectuurarchieven: inventarisatie* (cf. supra). In 2005 werd onderzoek opgestart om de vervolgdelen binnen deze reeks: 'Bewaren' en 'Ontsluiten', voor te bereiden. In deze aanvullingen zal dieper in worden gegaan op respectievelijk de problematiek rond de materiële zorg van architectuurarchieven en het beschrijven van architectuurbescheiden. Voor dit onderzoek sloot het CVAa eind 2004 een overeenkomst met en kende een projectbudget toe aan de onderzoeksgroep Architectuurgeschiedenis en Monumentenzorg van de K.U.Leuven. Op 1 juli 2005 werd Hanne Van Herck tewerkgesteld in de K.U.Leuven met een halftijds contract (60%) voor één jaar. Zij voert het onderzoek sindsdien uit en wordt begeleid door een stuurgroep bestaande uit:

Tom Avermaete (Centrum Vlaamse Architectuurarchieven)

Jo Braeken (Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed)

Dirk Laureys (Architectuurarchief van de Provincie Antwerpen)

Rie Vermeire (KADOC)

Luc Verpoest (K.U.Leuven, onderzoeksgroep Architectuurgeschiedenis en Monumentenzorg)

Mariet Willinge (hoofd collectie, Nederlands Architectuurinstituut)

In 2005 kwam deze stuurgroep éénmaal samen. Het CVAa heeft binnen dit onderzoek een rol als coördinator en lid van de stuurgroep. In 2006 zullen de onderzoeken worden afgerond en gepubliceerd door het CVAa.

III.2.7 Vraagbaak

Het CVAa kreeg in 2004 regelmatig vragen via e-mail, telefoon, fax of per post in verband met architectuurhistorische onderwerpen of architectuurarchieven. Vaak betrof het zeer beperkte vragen waarop onmiddellijk antwoord kon worden geboden, soms was meer uitgebreid onderzoek en advies nodig. Indien nodig verwezen we door naar gespecialiseerde instellingen of personen. Wanneer het opportuun leek, brachten we ook mensen met eenzelfde interesse met elkaar in contact. In de loop van 2005 werden 45 vragen uitgebreid opgevolgd (vgl. 2004: 22). Een overzicht van de vragen:

Volgnr.	Datum	Inhoud vraag	Type contact
2005_1	12.01.2005	Info Hôtel de la Plage in Oostende	brief

2005_2	24.01.2005	Info archiefmateriaal over de kerk in Mol	tel
2005_3	25.01.2005	Info over conservatie en beschrijven van maquettes	plaatsbezoek
2005_4	28.01.2005	Info over archiefmateriaal over woonhuis in Schoten	e-mail
2005_5	10.02.2005	Info over publicaties ivm architectuurarchieven	e-mail
2005_6	10.02.2005	Info over bewaar- en vernietigingslijsten voor administratieve archieven	e-mail
2005_7	16.02.2005	Info over architecten Diener&Diener	e-mail
2005_8	07.03.2005	Info inventarisatie van het architecturaal patrimonium te Wemmel	tel
2005_9	17.03.2005	Info doctoraatsvoorstel vader en zoon Van Steenberghe	e-mail
2005_10	06.04.2005	Info over architectuurarchief ivm hout	tel
2005_11	08.04.2005	Info over beheer architectuurarchief.	plaatsbezoek
2005_12	18.04.2005	Info over beheer architectuurarchief.	plaatsbezoek
2005_13	21.04.2005	Info subsidiëring infrastructuurwerken	e-mail
2005_14	28.04.2005	Info gestandaardiseerde beschrijving van maquettes	e-mail
2005_15	09.05.2005	Info conservatie maquette Bourlaschouwburg	e-mail
2005_16	09.05.2005	Info over huis Huib Hoste	e-mail
2005_17	17.06.2005	Info archieven van de zusters Visitatie in Gent	e-mail
2005_18	05.07.2005	Advies mbt archiefbeheer, archief Henry Van de Velde	brief
2005_19	12.07.2005	Info archief architect Spruyt	e-mail
2005_20	20.07.2005	Info over het bewaren van plannen	e-mail
2005_21	05.08.2005	Info over Atlantis Park in De Haan	e-mail
2005_22	24.08.2005	Info beheer architectuurarchieven.	plaatsbezoek
2005_23	12.09.2005	Info architect en ontwerp Museum voor Schone Kunsten te Antwerpen	tel
2005_24	13.09.2005	Info toepassen van de ISAD(G)-standaard	tel
2005_25	16.09.2005	Info over station van Antwerpen-Centraal	e-mail
2005_26	16.09.2005	Info over station van Antwerpen-Centraal	e-mail
2005_27	21.09.2005	Info over archief van architect Evariste Mertens	e-mail
2005_28	03.10.2005	Info over archief van architect Polak.	e-mail
2005_29	03.10.2005	Info over bewaren van plannen en maquettes	tel
2005_30	07.10.2005	Info over geschiedenis Ter Kameren	e-mail
2005_31	03.10.2005	Info over architect Van Haesendonck	e-mail
2005_32	25.10.2005	Info over de Sint-Paulusschool te Gent	tel
2005_33	28.10.2005	Info ivm distributiekanaal voor archiefnieuws	tel
2005_34	31.10.2005	Info over archief van Huib Hoste	e-mail
2005_35	06.11.2005	Info over artikel in 'Huisvesting'	e-mail
2005_36	06.11.2005	Info over het vernieuwde stationsplein te Sint-Niklaas	e-mail
2005_37	14.11.2005	Info over het archief van Jules Carette.	tel
2005_38	04.11.2005	Info over gebruik van een digitale camera	e-mail
2005_40	22.11.2005	Info over het beheer van architectuurarchieven.	plaatsbezoek
2005_41	28.11.2005	Info over de Redemptoristinnenkerk te Brugge	e-mail
2005_42	04.12.2005	Info over beheer architectuurarchieven.	plaatsbezoek
2005_43	08.12.2005	Info over de tijdschriften 'Le Cottage' en 'Le Home'	e-mail

2005_44	21.12.2005	Info over beheer architectuurarchieven	plaatsbezoek
2005_45	22.12.2005	Info over het opbergen van opgerolde plannen	tel

Op basis van types vragen die herhaaldelijk werden gesteld, werden er standaardantwoorden ontwikkeld die in opgenomen werden op de website van het CVAA in de rubrieken FAQ en Toolbox. (cf. 1.2.3.).

III.2.8 F.A.Q en Toolbox

Als onderdeel van de website werd een categorie frequently asked questions opgesteld voor archiefonderzoekers en geïnteresseerden, en een toolbox voor archiefvormers. Op die manier wil het CVAA know how voor iedereen toegankelijk maken.

Het CVAA formuleerde antwoorden op volgende vragen:

- Waar worden archieven in verband met de wederopbouw bewaard?
- Waar vind ik archiefmateriaal over koloniale architectuur?
- Hoe zet ik architecturaal erfgoed in bij educatie?
- Waar vind ik archiefmateriaal over het Centraal Station in Antwerpen?
- Waar wordt het archief van Huib Hoste bewaard?
- Ik ben op zoek naar historische informatie over mijn woning. Waar kan ik terecht?
- Is er een online databank waar ik beeldmateriaal van bouwwerken kan terugvinden?

- Richtlijnen voor het beheer van architectuurarchieven
- Waarom zou ik mijn archief bewaren?
- EHBO voor uw foto's
- Waar kan u met uw archief terecht?
- Opbergmaterialen: zuurvrij, gebufferd, neutraal... ?
- Houdbaar tot...: casus CD's en DVD's
- Mag u plannen oprollen?

IV. COÖRDINATIE

IV.1 Visie en algemene doelstellingen

Conform het beleidsplan startte het CVAa tijdens het eerste werkingsjaar met het verkennen en het in kaart brengen van het landschap van de architectuurarchieven in Vlaanderen. Vlaanderen kent reeds verschillende initiatieven rond architectuurarchieven. Daarnaast bewaren allerlei instellingen en personen architectuurarchieven.

In het beleidsplan wordt de coördinatie van het CVAa geformuleerd als een dubbele opdracht: enerzijds het in kaart brengen van de bewaarplaatsen van architectuurarchieven in de gevestigde bewaarinstellingen in Vlaanderen, het onderzoeken van de mogelijkheden voor verwerving, bewaring, ontsluiting en valorisatie van architectuurarchieven alsook het inventariseren van de wijze waarop architectuurarchieven ingezet worden in onderwijs en onderzoek. Anderzijds acties ondernemen die leiden tot samenwerking tussen de verschillende actoren die zich inlaten met architectuurarchieven.

Het beoogde eindresultaat van het inventariserende deel van de coördinatieopdracht is een Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven. Deze Stafkaart moet een handleiding zijn voor iedereen die op zoek is naar informatie rond architectuurarchieven en de overheid inzicht bieden in het landschap van architectuurarchieven in Vlaanderen. Het beoogde eindresultaat van de samenwerking tussen de verschillende instellingen is een betere bewaring, ontsluiting en valorisatie van architectuurarchieven.

IV.2 Concrete acties

IV.2.1 Inventarisatie en in kaart brengen van gegevens

In 2005 is hard gewerkt aan de publicatie van de Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven, een rapport dat wordt voorgesteld op de erfgoeddag 2006. Een drafttekst werd gefinaliseerd in december 2005, en doorgestuurd aan de leden van de adviesraad.

Het rapport bestaat uit verschillende hoofdstukken:

1. Inleiding: Over architectuurarchieven en cultureel erfgoed
2. Schets van het beleidsveld
3. Het veld van de architectuurarchieven
4. Spanningsvelden
5. Conclusies

Daarnaast worden de geïnventariseerde archiefbestanden onder de vorm van een repertorium met een alfabetisch overzicht van de archiefbestanden van architecten, stedenbouwkundigen, verenigingen,... ter beschikking gesteld met verwijzingen naar literatuur en archiefbronnen, op de website onder 'Databank Architectuurarchieven'.

In 2006 zal deze Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven een eerste verkennend overzicht bieden van de bewaarplaatsen van Vlaamse architectuurarchieven en van de aanwezige expertise inzake ordening, bewaring en ontsluiting van architectuurarchieven.

In functie van dit onderzoek werden een driehonderdtal personen en instellingen gecontacteerd in 2005.

IV.2.2 Samenwerking tussen archiefinstellingen

De samenwerking tussen de verschillende archiefinstellingen heeft tijdens het werkingsjaar 2004 vooral vorm gekregen door middel van een adviesraad (3 bijeenkomsten) waaraan verschillende lokale en internationale actoren deelnamen. In 2005 worden een aantal nieuwe acties ondernomen die samenwerking bevorderen.

a. Databank Vlaamse Architectuurarchieven

Een eerste wijze waarop de verschillende bestaande bewaarders van architectuurarchieven zullen kunnen samenwerken is door middel van hun inbreng aan de gezamenlijke databank architectuurarchieven op de deelwebsite van het CVAa. (zie I.3.2)

b. Project 'Wonen in Welvaart'

Een andere actie waardoor concrete samenwerking tussen bewaarinstellingen en onderzoeksgroepen zal ontstaan is het geïntegreerd project 'Wonen in Welvaart'. (zie IV.3.2.2)

c. Organisatie van informele adviesraad

In 2004 heeft de adviesraad vooral gefungeerd als klankbord voor het onderzoek in functie van de Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven. In 2005 wordt de formule van de informele adviesraad gecontinueerd, maar wordt de focus geleidelijk verlegd naar mogelijke scenario's voor samenwerking tussen de verschillende bestaande instellingen en instituten.

II. PROCEDURES VOOR VERWERVING

V.1 Visie en algemene doelstellingen

De werking van het CVAA heeft tijdens 2005 interesse gewekt bij archiefbewaarders en -vormers. Het CVAA kreeg meerdere architectuurarchieven aangeboden. Wellicht zal dit aanbod van archieven de komende jaren nog toenemen. De vraag naar de omgang met deze archieven in termen van verwerving, bewaarplaats en selectie dringt zich op.

Zoals het beleidsplan vermeldt, wil het CVAA procedures opzetten om archiefstukken te verwerven en een visie ontwikkelen over de bewaarproblematiek van toekomstige archiefstukken. Er moet een visie worden ontwikkeld over de procedure voor het bepalen van welke architectuurarchieven dienen te worden bewaard (bewaarprofielen), over de meest geschikte bewaarplaatsen en over eventuele selectie.

V.2 Concrete acties

V.2.1 Verwerving van het archief van Francis Serck

In het voorjaar van 2005 werd het archief van de Gentse architect Francis Serck in twee fasen overgebracht naar de tijdelijke opvangruimte van het CVAa. Het gaat om een omvangrijk archief dat de volledige loopbaan van de architect beslaat. Het archief werd om urgentieredenen opgenomen door het CVAa, waar het zal worden geordend en beschreven in de loop van de volgende werkingsjaren. Op deze manier wordt het materiaal beschikbaar voor onderzoek.

Het archief werd aangenomen door het CVAa omdat het als voorbeeld geldt van het gebrek aan geschikte bewaarplaatsen voor architectuurarchieven. Het archief van de Gentse architect Serck kon niet onmiddellijk terecht bij bestaande bewaarinstellingen. Bij het CVAa wordt het archief beschouwd als een testcase voor de rol van het CVAa van doorgeven en aanvullen, het ontwikkelen van modellen en procedures voor overdracht van archiefmateriaal en het uitwerken van een aangepaste beschrijving voor architectuurarchieven.

In een volgend stadium zullen hieruit onder meer richtlijnen voor verwerving en waardebeoordeling van architectuurarchieven worden gedistilleerd.

V.2.2 Het archief van Isia Isgour

Het CVAa bereidt een partnership voor om het archief van architect Isia Isgour (1913-1967) te inventariseren, te bewaren en te ontsluiten. Isgour bouwde na de Eerste en Tweede Wereldoorlog een modern oeuvre uit in de Limburgse mijnstreek. Over zijn leven en werk resten nog heel wat onduidelijkheden. Het lokaliseren, conserveren en bestuderen van overblijvende plannen, briefwisseling, tekeningen, maquettes enz. zijn dan ook een noodzaak.

Het Cultureel Centrum *Casino* in Houthalen-Helchteren organiseerde in 1999 een tentoonstelling en publiceerde een beknopte catalogus om de architect en zijn oeuvre uit de vergetelheid te halen. Het archief van deze tentoonstelling zal in samenwerking met het CVAa worden geïnventariseerd en geconserveerd, terwijl samen met onderzoekers aan Vlaamse onderwijsinstellingen een zoektocht zal worden ondernomen naar Isgours erfgenamen, zakenpartners enz. om het archief te vervolledigen. Het bestuderen van dit archief en het gebouwde oeuvre van Isgour zal ons ten slotte toelaten de waarde van het architecturale erfgoed beter in te schatten.

III. COMMUNICATOR EN BEMIDDELAAR

VI.1 Visie en algemene doelstellingen

Zoals het beleidsplan vermeldt, wil het CVAa als communicator en bemiddelaar fungeren tussen alle mogelijke actoren die met architectuurarchieven in aanraking komen. Het CVAa definieert deze rol van communicator en bemiddelaar zowel op een nationaal als op een internationaal niveau. Het voorbije werkingsjaar heeft het CVAa het veld van de Vlaamse architectuurarchieven vertegenwoordigd op verschillende professionele en publieke fora.

VI.2 Concrete acties

VI.2.1 Adviesraad

De functie van communicator en bemiddelaar tussen nationale en internationale actoren die zich inlaten met architectuurarchieven krijgt in de eerste plaats vorm door middel van de informele adviesraad. In 2005 vonden drie adviesraden plaats, telkens in de kantoren van deSingel in Antwerpen. Het CVAa stelt vast dat de opkomst op de twee laatste adviesraden van 2005 erg gering was, zeker in vergelijking met de overvolle zaal bij de eerste vergaderingen in 2004. Het wekt daarnaast verwondering dat zo weinig belangstelling werd getoond voor de lezing van Charles Hind (*Head of the Special Collections* van het RIBA / V&A) over het architectuurarchiefbeleid en de omgang met archieven in het Verenigd Koninkrijk (Adviesraad 09-05-05). Het CVAa heeft zich alvast voorgenomen leden te contacteren met de vraag of ze ook het komende werkingsjaar lid willen blijven van deze raad. Daarenboven stelt het CVAa ook het format van de adviesraad ter discussie. Verschillende leden wijzen er op dat de frequentie van de adviesraad te hoog ligt. Vier keer per jaar is teveel. Daarnaast hebben de aanwezige leden de indruk dat de voorgelegde agendapunten teveel een 'stand van zaken' van de werking van het CVAa geven, dan dat ze cruciale vragen over architectuurarchieven op tafel leggen. Daarmee wordt niet gezegd dat over de activiteiten van het CVAa geen debat kan worden gevoerd, maar misschien is het nuttiger deze informatie vooraf via email te verspreiden. Dan kunnen op basis van die teksten een aantal punten worden uitgediept, terwijl daar nu weinig ruimte voor is. Het CVAa neemt deze bemerkingen mee in 2006..

24 januari 2005

- 6 externe aanwezigen / 14 verontschuldigd

9 mei 2005

- 8 externe aanwezigen / 13 verontschuldigd

26 september 2005

- 6 externe aanwezigen / 14 verontschuldigd

VI.2.2 Vertegenwoordiger in verschillende overlegorganen

Het CVAa gaf in 2005 invulling aan de rol van communicator en bemiddelaar door het veld van de architectuurarchieven te vertegenwoordigen in verschillende nationale en internationale overlegorganen:

- VVBAD/AHD (Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief- en Documentatiewezenen / Sectiebestuur Archief en Hedendaags Documentbeheer)
- Adviesraad Archiefbank Vlaanderen
- Programmacommissie OKV (Openbaar Kunstbezet in Vlaanderen)
- KAPA (Kring van Archivarissen in de Provincie Antwerpen)
- ICA/SAR (International Council on Archives / Section on Architectural Records)
- ICAM (International Confederation of Architectural Museums)
- VCM – Contactforum voor erfgoedverenigingen
- Werkgroep Automatisering van de VVBAD

VI.2.3 Deelname aan colloquia, aanwezigheid op lezingen en tentoonstellingen

Het CVAa

- 'Contactavond Roerend Kerkelijk Erfgoed', Provincie Oost-Vlaanderen, Gent, 05-12-2005 (Tom Avermaete, Annelies Nevejans)
- Symposium 'Papierconserverend Nederland 2005', Koninklijke bibliotheek Den Haag, 24-11-2005. (Annelies Nevejans)
- 'Insecten en insectenbestrijding', workshop Culturele Biografie Vlaanderen, Antwerpen, 09-11-2005. (Annelies Nevejans)
- 'Ingepakt/Uitgepakt', Design Museum, Gent, 27.10.2005 (Annelies Nevejans)
- Informatiedag regelgeving en subsidiëring cultureel erfgoed, Administratie Cultuur, Brussel, 25-10-2005. (Bregje Provo)
- Studiedag 'Digitalisering van het culturele en het wetenschappelijke patrimonium', VVBAD, Koninklijke bibliotheek Brussel, 18-10-2005. (Annelies Nevejans)
- 'Doing, thinking, feeling home: The mental geography of residential environments', International conference TUDelft, 14/15-10-2005. (Karina Van Herck)
- Infosessies Erfgoeddag 2006, Culturele Biografie Vlaanderen, Gent, 11-10-2005. (Annelies Nevejans)
- 'Informatie 2005', ICT-congres voor de bibliotheek- en archiefsector, VVBAD, Brussel, 23-09-2005. (Annelies Nevejans)
- 'DOCOMOMO België', colloquium K.U.Leuven, 14/15/16-07-2005. (Tom Avermaete)
- 'Platform IV. Historische tuinen en parken', Bouwhistorie vzw, Kasteel van Gaasbeek, 8-07-2005. (Annelies Nevejans)
- Architectuurbiennale Rotterdam, juni 2005. (Karina Van Herck, Annelies Nevejans, Bregje Provo)
- 'Studiedag bedreigd en gered', KADOC, CVAa, Leuven, 27-05-2005. (Tom Avermaete, Annelies Nevejans, Karina Van Herck)
- 'The rise of Heterotopia. Public space and the architecture of the everyday in a post-civil society', EAAE Colloquium, K.U.Leuven, 26/27/28-05-2005. (Karina Van herck)
- Overleg en prospectie Victorian & Albert Museum/ RIBA collection, London, 19-05-2005. (Tom Avermaete, Annelies Nevejans, Bregje Provo, Karina Van herck)
- 'Modernity, modernism and the interior 1870-1970', International Colloquium, The centre for study of the design of the modern interior, Kingston University, 19/20-05-2005. (Tom Avermaete, Karina Van Herck)
- 'Knus – Nederland in de jaren 50', Tentoonstelling Noord Brabants Museum in Den Bosch, 18-05-2005. (Tom Avermaete, Karina Van Herck)
- 'Meten is weten. Het in kaart brengen van religieuze archieven in Vlaanderen', Studiedag CRKC, Heverlee, 29-04-2005. (Tom Avermaete, Annelies Nevejans)
- Lezingenreeks 'Musea in beweging '05', Culturele Biografie Vlaanderen, Antwerpen, 28-04-2005. (Annelies Nevejans)
- Studiedag Historisch interieur, UGent, 25-03-2005. (Karina Van herck)
- 'De namiddagen van de topografie. Over beeld en verbeelding van stad en landschap', Hogeschool WENK, Sint-Lucas, 04/11-03-2005. (Karina Van herck)
- Studiedag 'Archiefinventarisatieprojecten afgerond', VVBAD, 24-03-2005. (Annelies Nevejans)

- Colloquium 'Tekens, Torens, Boeken en Bakens', Universiteitsbibliotheek UGent, 10-03-2005. (Bregje Provo)
- Infosessie erfgoeddag 2005, Gent, 27-01-2005. (Annelies Nevejans)
- Studiedag 'Publiek domein: over archiefinstellingen en hun publiekswerking', Culturele Biografie Vlaanderen, 20-01-2005. (Tom Avermaete)
- 'De gebroeders Bourgeois. Architectuur en plastique pure', AAM, Brussel, 11-01-2005. (Tom Avermaete, Annelies Nevejans, Bregje Provo, Karina Van Herck)

VI.2.4 Opleidingen

De archivaris, Annelies Nevejans, rondde in 2005 met succes de eerste module van de opleiding Restaurateur van papier af (Syntra West vzw – vormingsinstituut voor KMO). In deze opleiding wordt de cursisten een gedegen wetenschappelijke kennis op vlak van papierconservatie en –restauratie bijgebracht. In de module Papierkennis (afgerond in juni 2005) werden de basistechnieken van de papierrestauratie aangeleerd. In september 2006 startte de archivaris met de tweede module Chemische behandeling van papier, waar het accent komt te liggen op het systematisch opbouwen van de praktijk en handvaardigheid.

BESLUIT

Ook in 2005 werkte het CVAA verder aan een betere bewaring en ontsluiting van architectuurarchieven én de kennis erover. 2005 was het tweede werkingsjaar van het thema-archief en het ontving hiervoor een even groot budget als het vorige jaar. De werking is in vergelijking met het eerste jaar grondig uitgebreid en verdiept. Het CVAA geniet ondertussen bekendheid in de architectuur- en archiefsector en wint ook daarbuiten aan naambekendheid, getuige het aantal architectuurarchieven dat ons werd aangeboden. Het CVAA verleent ook steeds meer adviezen, en krijgt meer en meer vragen om samen te werken inzake onderzoek, manifestaties enz. In het komende jaar wenst het CVAA de basisfuncties verder uit te bouwen en de aangezette sporen verder te volgen.

In april 2006 stelt het CVAA het rapport Stafkaart Vlaamse Architectuurarchieven voor, een werkstuk waarin de toekomst voor het CVAA zoals we die zelf zien, gestalte krijgt.